

НАЦИОНАЛНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ПОВОД 100-ГОДИШНИНАТА ОТ РОЖДЕНИЕТО НА АСЕН БОСЕВ „КАК ХХІ ВЕК ЧЕТЕ АСЕН БОСЕВ“

Александра Антонова
Институт за литература – БАН

На 4 юни в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ се състоя националната научна конференция „Как ХХІ век чете Асен Босев“, организирана от направление „Нова и съвременна българска литература“ към Института за литература – БАН. Конференцията откриха проф. Боряна Христова – директор на НБКМ, и доц. д-р Елка Трайкова – директор на Института за литература. Проф. Христова подчерта, че именно Националната библиотека е мястото, където трябва да бъде честван всеки писател – там, където книгите му се съхраняват. „Асен Босев е неизменна част от всяко детство“, подчерта тя. Доц. Трайкова, от своя страна, каза, че Институтът за литература и Националната библиотека са призвани да опазват паметта за българските творци на словото, като запазват и автентичната, и съвременната гледна точка към тях. „Програмата на конференцията показва как може да се чете извън клишетата, а проектът, който доц. д-р Людмила Малинова и д-р Росица Чернокожева ръководят в направление „Нова и съвременна българска литература“, показва, че литературата за деца има място в националната ни литература“, подчерта доц. Трайкова.

Водещата на конференцията доц. д-р Людмила Малинова откри първия панел, като приветства участниците във форума и даде думата на родствениците на писателя – Красимир Босев и Росен Босев. Красимир Босев разказа за своя баща спомени от „кухнята“ – за неговите тефтерчета, в които е записвал своите творчески хрумвания, впоследствие оформяни и узряващи на пишещата машина, за богатата му кореспонденция с малки читатели, за любовта му към природата и за неговите отличия, най-скъпото от които бил Ордена на усмивката, връчван с тайно гласуване от полските деца. Росен Босев – внук на писателя, разказа за разкритията, които е направил в Държавния архив относно „сянката“, тегнела над дядо му в годините преди и след Девети септември, за настаняването му в трудов лагер през 1941 и за делото за оперативно наблюдение, започнато през 1952 по съмнение, че е фашистки агент-провокактор.

След така интересните и необходими на съвременния литературовед факти от биографията на Асен Босев доц. д-р Малинова даде думата на доц. д-р Владимир Янев (ПУ „Паисий Хилендарски“), който в доклада си „Асен Босев в собствените му спомени. (По материали от неиздадена анкета)“ разказа за възложената му преди години анкета с писателя. Той сподели за срещите и пътуванията си с Асен Босев, за прецизните му спомени за рода и родното му място, градовете, в които е работил, годините на учителстване, публицистичните и журналистическите му изяви, следването и писателската му дейност в София. Доц. Янев акцентира и върху автентичните разкази на Босев за отношенията му с левицата, трудовия лагер в Еникьой, за участието му в литературните кръжоци, разказа за спомените и кореспонденцията на писателя със Сергей Михалков и Джани Родари. Литературоведът се спря и на оригиналните и пространни размисли на Асен Босев върху психологията на творческия процес, разгледа и жанровите търсения на писателя.

В доклада си „Асен Босев. Спомен за близнаците“ доц. д-р Михаил Енчев (ШУ „Епископ Константин Преславски“) разгледа писателското присъствие на Асен Босев като двустранно. С леви убеждения още преди Девети септември, Босев вярва в прогресивността и хуманността на социалистическия идеал, във формирането на един нов човек. По силата на тези убеждения той изважда детето от лирическия му образ и го поставя в колектива – като чавдарче, пионерче. „Ако тази тема има висок образец в нашата литература, то именно Босев го създава“, посочи доц. Енчев. Другият „близнак“ в творчеството на Босев е играещият, забавляващият се. Така доц. Енчев назова другата, втората линия в творчеството на Босев – тази, която се отличава с повече художествени качества, съчетава възпитателното с игровото. Литературоведът разгледа постиженията на Босев в приказката, въведенията му в нонсенсовия хумор, многообразните експерименти с жанра на гатанката.

В доклада си „Как Интернет чете Асен Босев“ доц. д-р Вихрен Чернокожев (Институт за литература – БАН) припомни, че през 1986 г. писателят е номиниран за наградата на името на Ханс Кристиан Андерсен, още известна като Малката Нобелова награда. При все че самият Босев е автор и съставител на читанки и учебници, негови текстове не присъстват в сегашните помагала за началния образователен етап. Електронният каталог на НБКМ показва, че последната му преиздадена книга е от 1996 г., а последният критически очерк за него – отпреди 30 години. Но XXI век чете Асен Босев в Интернет. Доц. Чернокожев се спря на присъствието му във виртуалното пространство, съвсем различно от книжното – той отбеляза богатото присъствие на Босев на сайта „Нашето детство“, където се намират сканирани много от книгите на писателя, а художествената им ценност блести в „обратната връзка“, възможна при интерактивното възприятие. Доц. Чернокожев се спря и върху ред изразни похвати и находки на Босев по отношение на развиването на смехотворната

функция на клишето, върху умелото противопоставяне „смехотворно – дидактично“.

На отразяването на творчеството на Асен Босев в глобалната мрежа се спря и д-р Таня Казанджиева (СУ „Св. Климент Охридски“). В доклада си „Двуизмерният творец. Асен Босев в XXI век – културологичен прочит“ тя изведе оригиналната теза за нравствената критика, закодирана в конюнктурните образи у Босев. „Асен Босев по езоповски пародира обществото, в което живее, фалша му“, посочи Казанджиева. Сред похватите на пародиране литературоведката открие смесването на сюжети, фолклорния нонсенс. Д-р Казанджиева се спря и върху механизмите на хумористичното у Босев, сред които посочи динамиката, римата, ритмиката, лаконичния израз. Тя определи Босев като следовник на Ран-Босилековата и Елин-Пелиновата хумористично-възпитателна традиция, спря се върху особеностите на сатиричната и нонсенсовата естетика, върху фолклорната стилизация като един от многото изразни похвати на Асен-Босевата гатанка, разнообразна като композиция и стилистика.

Вторият панел от конференцията бе открит с доклада на гл. ас. д-р Емилия Алексиева (Институт за литература – БАН), която се спря върху емблематична творба на Асен Босев – поемата „Мимето“. Анализът, предложен в текста „Мимето“ на Асен Босев в нравственото огледало на приказката“, успореди художествените постижения на творбата с механизмите на изграждане на приказката и актуализира четенето на „Мимето“ в съвременния контекст на нравственото възпитаване – и на деца, и на родители.

С доклада „Виртуалният портрет на Асен Босев“ гл. ас. д-р Албена Иванова (Институт за литература – БАН) направи подробен анализ на присъствието на творбите на Асен Босев в интернет-пространството, като отбеляза както мащабния им масив в глобалната мрежа, така и нестихващия интерес на съвременните майки към творбите на писателя – най-истинското свидетелство за постиженията му.

Целта на Елена Давчева (Институт за литература – БАН, докторант) в следващия доклад – „Асен Босев – приятел и съветник на децата“, бе да проследи присъствието на твореца в учебните помагала за началния образователен етап – 1. – 4. клас. Тя изнесе интересна статистика на включването на творбите на Босев в учебните помагала на три последователни периода: след Девети септември, на демократизация на българското общество – до началото на новия век, и от 2000 година до днес. „След 2000 година името на Асен Босев не се открива в учебниците и читанките“, посочи литературоведката. Давчева се спря върху качествата на хумористичните творби на Босев, върху майсторството му в играта на думи, върху приказките му, които са и авторски, защото са не просто преразказани, но преразказани в стихове. „Дори и в идеологизираните творби, с които Босев присъства в учебните помагала като представител на поколението на пионерските писатели, личи загрижеността му за универсалните ценности“, посочи Давчева.

Последният доклад от конференцията предложи оригинален психоаналитичен прочит на стихотворението на Асен Босев – „Двете „Аз“ на Атанас“. В текста си „Едно стихотворение на Асен Босев – прочетено психоаналитично“ Росица Чернокожева (Институт за литература – БАН, докторант) прочете творбата като психодрама, която изобразява борбата на Свръхаз и То според класическата терминология на Зигмунд Фройд. Чернокожева привлече в своя прочит една от основните постановки на фройдизма, според която Свръхазът на детето се изгражда според Свръхаза на родителите. „Творбата изобразява отхвърлянето на импулсите, които носят нещастно изживяване, и естествения стремеж към удоволствие“, посочи литературоведката. „Детето е желящо същество“, припомни тя с думите на психотерапевтката Франсоаз Долто, като продължи с наблюденията на нейната дъщеря върху пренаталната фаза на развитие на човека, в която вече личат закодираните импулси за игра. Чернокожева разгледа изобразеното в стихотворението функциониране на детския живот на принципа на махалото, животът между „искам“ и „трябва“, и го обобща като актуално свидетелство за творческите проникновения на големия сърцевед.

**NATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE ON THE OCCASION
OF THE 100-TH ANNIVERSARY OF ASSEN BOSEV'S BIRTH**

Assist. chief Alexandra Antonova, PhD

✉ Institute for Literature, BAS
Sofia, 52 Shipchenski prohod Blvd. b.17, fl.7 – 8
Tel: 02 979 29 90
Tel/Fax.: 02 971 70 56
e-mail: alexandra.a.antonova@gmail.com